
WIDENER
HN T288 1

Danske Socialister.

DANSKE

SOCIALISTER.

Portrætter og Skildringer

af

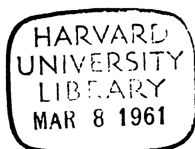
Frejlif Olsen.

KJØBENHAVN.

I Kommission hos JUL. GJELLERUP.

1892.

Rasmussen & Olsen. Kbhvn.

Fortalen

til denne Bog skal være Publikum en Undskyldning for, at den — Bogen — ikke er saa god, som den burde være.

Under ganske ordinære Omstændigheder vilde dette være ganske ordinært Skaberi. Her ikke. Bogen er fremkommen nødtvungent. Oprindelig offenliggjort i et Dagblad fremkaldte disse Portrætter og Skildringer i en socialistisk Avis et helt ud gement Angreb paa Forf.s Privatliv. I øjeblikkelig Ophidselse herover afgav jeg offentligt Løfte om, at nu vilde Portrætterne og Skildringerne blive publicerede i Bogform, og jeg ser ikke, hvorledes jeg da skal slippe fra at gøre det, hvor ringe jeg end anser Bogen for at være.

Det er da et Stykke Journalistik, der her forelægges. Artiklerne er ej tænkte som en Art Socialistbekæmpelse, kun som et lille Bidrag til Forstaaelse af de Personligheder, der staar i Spidsen for den danske Socialisme. At denne Forstaaelse ej har været disse Mænd behagelig, faar være sin Sag, det har hverken været min Hensigt at behage eller fornærme. Jeg har ønsket at oplyse et og andet om disse offenlige Personligheders Virksomhed som Førere, og for saa vidt som det er lykkedes mig at give et virkeligt Bidrag til disse Mænds Karakteristik, er denne daarlige Bog slet ikke saa ilde endda!

Kjøbenhavn, den 24. Februar 1892.

Frejlif Olsen.

INDHOLD.

Indledning.

Det erkendes fra alle Sider, at det danske Socialdemokrati er en Magt, der øver Indflydelse og vinder i Betydning med hver Dag, der gaar. Man kan se bort fra det rent politiske. Det danske Socialdemokrati, Arbejderbevægelsen, øver unægtelig en vis Indflydelse paa Lovgivningsvirksomheden — tusend og atter tusend Gange er det sagt, at uden den socialdemokratiske Bevægelse havde vi ikke haft de Arbejderreformer, der er fremkomne siden 1870. Det er sandt. Men det er foreløbig ikke heri, man skal se den største Betydning i den Kendsgærning, at danske Arbejdere samler og ordner sig i et bestemt Parti med revolutionære Læresætninger paa Programmet. Den rent praktiske Kamp mellem Socialdemokratiet og Samfundet, Dagens og Døgnets Kamp, den kæmpes ikke paa den politiske Arena, nej,

det er en Kamp paa selve Arbejdsmarken, i det daglige Liv, som det leves af Forretningsmanden, Fabrikanten, Bonden, Godsejeren, Haandværksmesteren. Det er en meget snildt anlagt Angrebskrig mod Arbejdsgiverne, af hvem der fordres højere Løn og mindre Arbejdstid, humanere Behandling, og hvem Partiet truer med ødelæggende Krigsanstalter, hvis de gør Modstand.

Arbejdsgiveren skildrer da Socialismens Virkninger saaledes: Arbejderne bliver uvillige og tvære og opsætsige mod deres Principaler. De sløser med Arbejdet, giver næsvise Svar paa Irettesættelser, bliver dovne, fordringsfulde og umedgørlige, mistænksomme og vanskelige at tale sig til Rette med. De fabler om den Uret, de lider, og det gode Forhold mellem Arbejdsgiveren og hans Folk er paa én Gang ødelagt. Den uvidende og til enhver abstrakt Tænkning ukapable Arbejder har paa én Gang faaet Hovedet fuldt af Tanker, som han enten slet ikke forstaar, eller misforstaar. De af den socialdemokratiske Foredragsholder i al Almindelighed udslyngede Anklager mod Samfundet og enkelte Klasser af dette overfører Arbejderen uden Kritik og derfor ofte uretfærdigt paa sine egne Forhold

og anvender dem mod sin egen Principal. Derfra Ufreden. Derfra Umuligheden af at komme overens, naar Socialismen først har grebet Arbejdernes Sind.

Socialisterne giver en anden Forklaring. Arbejderne, siger de, er blevne vakte til Bevidsthed om deres eget Værd som Mennesker. Harmen over Samfundsuretten, der øves, er rejst i dem. De vil ikke mere som viljeløse Maskiner lade sig bruge i Kapitalismens, i Udbyttersystemets Trædemølle, samlende Rigdomme sammen til Samfundets Skadedyr, som med Hænderne i Skødet dynger Guld sammen paa Arbejdernes Bekostning.

Hvorledes man nu laver Forklaringen — ét er sikkert: Efter Socialismens Indtog er der indtraadt en Forandring i Forholdet mellem Arbejdere og Arbejdsgivere. Strejker og Lønstridigheder, endeløse Forhandlinger, Udskældninger paa begge Sider, Anklager og Beskyldninger, Vrede og Bitterhed, Valgvrøvl og Mødespektakel, Demonstrationer og Protester løber ind i Forholdet mellem de Besiddende og de Besiddelsesløse. En ny, en, som det synes os, ond Aand er faret ind i Arbejderne, og alt det nye og stygge, der er kommet op i dem, kaldes med et forhadt Navn

Socialisme, og Ansvaret for det nye og stygge lægges over paa de Folk, der i Bladartikler og agitatoriske Foredrag kæmper for de socialistiske Lærdommes Udbredelse.

Det er da ret naturligt, at man kan ønske at lære disse Førere nærmere at kende. Ethvert fornuftigt Menneske vil uden Betænkning indrømme, at Modpartiernes, den rent politiske Presse, bedømmer disse Mænd ensidigt og derfor urigtigt, naar den karakteriserer dem som en Flok samvittighedsløse, til enhver upatriotisk Ugærning parate Levebrødspolitikere, der kun har rejst Striden og vedligeholder den for at høste saa og saa mange tusende Kroner om Aaret. I den hæftige Dagens Kamp er en saadan Karakteristik maaske nødvendig, skønt muligvis en fornuftig og ikke altfor hadsk Dom vilde gøre samme Nytte, men at den er uretfærdig og vildledende, vil enhver begribe. Man bliver ikke Fører paa lutter slette Egenskaber og urene Motiver.

Danske Socialister, saaledes som vi i det efterfølgende agter at tegne dem, frembyder et ganske andet Helhedsbillede. Man gaar til et Studium af disse Mænd med alle de Fordomme i Hovedet og Antipatier i Sindet, som man nødes

til at faa, naar man følger Begivenhedernes socialdemokratiske Udvikling med dens mange lidet tiltalende Sider, dens Udskejelser og dens beklagelige Virkninger. Men man gaar fra Undersøgelsen med en noget forbavset Erkendelse af det meget agtværdige og respektable, man har fundet hos disse Mænd. Man staar bestandig lige kold og ufølende overfor det, der er Kærnen i deres Program, men man hilser dem som Folk, der i Sandhed ikke har sat sig nogen taknemlig Opgave i Livet. Al den taabelige Snak om det socialistiske Førerskab som et Driverliv paa Arbejdernes Bekostning, alt dette er efter et nærmere Bekendtskab udvisket. Man kan bekæmpe de Formaal, disse Mænd har, man kan afsky de Midler, de benytter, men man erkender, at det er Folk, der arbejder. Det er Folkeførere, fanatiske og blinde, ofte hult og tomt skvadronnerende, i deres ydre Fremtræden lidet tiltalende Folkeførere, men det er Arbejdere for en Sag, der har deres Hjærte, for en Stand, der har deres Kærlighed. Man gaar fra dem, lige vantro, men mindre hadsk, end man var, da man gav sig i Lag med dem.

P. Holm.

Han er Topfiguren paa den socialdemokratiske Kransekage. Han er Partiets repræsentative Mand.

Det er en lille, undersætsig, bred, førladen, sortskægget Mand med et ret intelligent Ansigt og et Par milde Øjne, som dog trods den elskværdige Mildhed kan lyne skarpt og hvast, naar Harmen kommer op i ham.

Da den fattige lollandske Skrædersvend kom her til Byen, var han lige saa usocialdemokratisk som de fleste lollandske Skrædersvende er det endnu den Dag i Dag. Hr. Skrædermester *Therkildsen*, hos hvem han arbejdede en Tid, skildrer ham som en overordentlig dygtig Mand i sit Fag, men som et uroligt Hoved, der havde tusend andre Ting paa Hjærtet og i Tankerne end Skræderiet.

Under de for Socialdemokratiet saa ulykkelige Tider efter Nedslaaetheden og Spliden, der fulgte paa *Pio* og *Geleffs* Forsvinden, arbejdede P. Holm sig op til en ledende Stilling i Partiet. Han studerede med Flid de socialdemokratiske Skrifter, talte ved alle mulige Lejligheder, glemte herover ikke sine egne Affærer, men satte en Herreekviperingsforretning i Gang, og staar nu som Socialdemokratiets bedste og mest ansête Mand.

Navnlig under den langvarige og voldsomme Kamp om femte Kreds, først mod *Goos*, senere mod *Ryssel*, voksede P. Holms Popularitet.

P. Holm er Socialdemokrat og Forretningsmand. Han er Partiets fornemste Mand, men en Del af sin Prestige skylder han maaske mindre sine fremragende personlige Egenskaber end den Omstændighed, at han er aldrig gaaet til Bunds i Socialismen, den er aldrig blevet hans Næringsvej, han har bevaret sin personlige Selvstændighed, han kan, hvad Dag han vil, gaa sin Vej, og han bliver den samme Mand for det. Han har sin Forretning, han er ikke ansat i Socialdemokratiet for saa og saa høj Gage.

Og man maa ikke tro, at det er ham en Livssag at være socialdemokratisk Fører. Naar han er det endnu, er det ikke, fordi han klamrer sig til Posten, men fordi man ej vil undvære ham. Selvfølgelig er han en Ærgærrighed, og Populariteten lokker ham, men den plager ham endnu mere. Ofte har han erklæret, at nu er han ked af det, nu vil han ikke plages mere, nu vil han have Fred, ikke Dag ud og Dag ind trækkes fra det ene Foreningsmøde efter det andet, jages til private Forhandlinger, offenlige Diskussionsmøder, Agitationsrejser, deltage i de endeløse og trættende Debatter om det ene og det samme. Han er i Virkeligheden en træt Mand, træt af alt det, der kaldes socialistisk Diskurs. Den er ogsaa udmattende, thi den føres med Arbejdere, med socialdemokratisk vakte Folk, som med den Umiddelbarhed, der udmærker dem, tager og føler grovt alvorligt og tungt paa Læresætningerne, og som vilde føle sig krænkede i deres Hjærters Inderste, hvis P. Holm ikke i den daglige Samtale behandlede Sagen med den samme dybe Alvor og optraadte med den samme Højtidelighed, som *Social-Demokraten* hver Dag gør det i sine lange

alvorsfulde Spalter. Og at dette er trættende og udmattende, vil enhver begribe.

P. Holm er den mest gammeldags af de kjøbenhavnske Socialistførere. De egentlige socialistiske Læresætninger om Statens Overtagelse af al Ejendom og Udførelse af al Produktion — de interesserer ham ikke, han stiller sig sikkert meget skeptisk overfor disse fortræffelige Læresætningers Brugbarhed, tror end ikke paa dem som brugbare til Agitationsstof. Han holder sig nærmest til Kritik og Politik. Hans Kritik af de elendige Samfundsklasser er i Stil og Aand og Tone den samme som den, der raadede i Halvfjerdsernes Begyndelse. P. Holms Taler er Indignationens malmtunge Ord, de er de hæftige Udfald, de vrede Udmalinger af Nød og Elendighed i Modsætning til Kapitalisternes Liv i Overdaadighed. Det er dette der bærer P. Holms Taler. De gør stadig Lykke, men hans Tilhørere har alle et Indtryk af at have hørt det altsammen før, og det virker ikke synderligt paa de nogenlunde erfarne Rotter blandt Socialisterne.

Men denne Indignation er heller ikke P. Holm i Kødet skaaren. Han er den mest borgerlige blandt Førerne, og der er i Virkeligheden mindre

Ild, mindre Revolution i ham end i mangen ganske almindelig Radikaler. Han er en jævn og skikkelig Mand, der kun paa Grund af Forholdene, saadan som de nu én Gang er, er bleven Socialdemokrat, og det er jo ikke hans Skyld, at de socialdemokratiske Læresætninger i sin Tid er blevne saa revolutionære, som de er. P. Holm, en velstaaende Forretningsmand, en lykkelig Familiefader, har paa ingen Maade i Sinde at vælte Religion og Fædreland og Familieliv over Ende. Han er er statelig Repræsentant for det borgerlige kjøbenhavnske Socialdemokrati, der ses paa Møderne og i Optogene i lige saa elegant Festklædning som den, en kjøbenhavnsk Grosserer fra en af Skattebogens bedst anskrevne Pagina bærer. Naar P. Holm hamrer løs paa Samfundet, er det kun, fordi han paa Grund af sin Stilling føler sig forpligtet dertil, og de fleste af hans skikkelige socialdemokratiske Tilhørere opfatter det da ogsaa saaledes og falder ikke paa at knyttte Næver til Angreb, fordi P. Holm slaar paa Tromme.

P. Knudsen.

Han er Specialist paa sit Omraade. Han er den danske Socialismes Statistiker. For ham er Statistiken saa meget som Visdommens Begyndelse og Ende.

Oprindelig Handskemagersvend. Nu Forretningsfører i den kjøbenhavnske Socialisme.

Den undersætsige, fastbyggede Mand med det blegfede og noget vredladne Ansigt, det lyse Overskæg og de tynde blonde Haartjavser gør et ganske ubetydeligt Indtryk.

Nogen fremragende Begavelse er han da heller ikke. Han er en arbejdsom, grundig Forsker i sin Statistik, og han tror paa Statistiken som en Præst paa sin Gud. Hans statistiske Visdom gennemsyrer alt, hvad han skriver og taler. Han regner ud med tørre Tal, hvor meget der sultes herhjemme, hvor meget der fortjenes til Kapita-

listerne, hvor meget Arbejderne faar af deres Arbejdsudbytte, og hvor meget de kunde faa, hvis Samfundet var indrettet efter P. Knudsens statistiske Hoved. Med sine Tal og Beregninger har han særlig ivrigt kastet sig over Sygekasseforhold, Alderdomsforsørgelse osv. Og efter at Socialdemokratiet har bredt sig herhjemme, er det blevet en af hans kæreste Opgaver at udsende statistiske Opgørelser over Socialismens Udbredelse. Statistikens Tal er for P. Knudsen den eneste tilforladelige Historieskrivning og den eneste probate Maalestok for, hvad Fremtiden vil bringe.

P. Knudsen er som bekendt Landstingsmand. De Medborgere, der udelukkende kender P. Knudsen fra Forhandlingerne i Landstinget, kender ham slet ikke. Landstingssalen trykker denne Rømersgademand til Jorden. Man kender ikke P. Knudsen igen, naar han f. Eks. staar i en Samtale med Landstingsformanden Hr. *Liebe*, hvis kolde, men høflige Blik udtrykker, hvad det er for en dyb og uoverstigelig Kløft, der skiller de tvende Herrer. Hvis P. Knudsen ikke var den stædige Karakter, den noget halsstarrige Mand, som han er, saa vilde han synke helt i Jorden overfor denne myndige Højesteretsadvokat. Nu lykkes det ham

dog altid under mange forlegne Buk og Skrabud at faa sagt Hr. Liebe, hvad han ønsker, og den erfarne og menneskekloge Hr. Liebe har forlængst opdaget, at intet er farligere end at opvække Trodsen i selv den mest forknytte Socialist. Derfor giver han gærne efter for P. Knudsens Forestillinger, naar det gælder et Udvalgsmøde, Omdeling af et Antal Socialistpjecer, Meddelelse fra Formandspladsen, Anmeldelse af Lovforslag eller lignende parlamentariske Smaating, som P. Knudsen ønsker fremmet efter *sit* Hoved.

P. Knudsens Rigsdagstaler er heller ikke egnede til at give noget klart Begreb om, hvad Manden er. Naar man i Landstinget har hørt et Foredrag af ham, fristes man til at udbryde: Men det er jo *Fredrik Bajer!* P. Knudsen er i Landstinget virkelig ikke stort livligere end hin fredsæle Folketribun.

Men paa de socialistiske Møder er P. Knudsen en helt anden Mand. Han taler daarligt, naar han indleder en Forhandling. Han har aldrig lært at give sig Tid. Ordene stolprer afsted efter hverandre i saa stor Fart, at han snubler over dem, stammer og hakker i det. Man befinder sig overfor en Mand, der har altfor meget at sige,

og som i Hastværket ikke faar sagt, hvad han vil. — Han er saa indtaget i sine Tal og sine Tabeller, at han løber surr i dem. Hans Tal og Tabeller er vævede sammen med vrede Udfald mod Samfundet og Kapitalisterne, og det hele bliver lidet tiltalende og lidet forstaaeligt.

Men senere ud paa Aftenen, naar der har været Modstandere paa Tribunen, naar Hurraernes Spektakel og Pibernes hvinende Larm har sat Stemningen i Vejret, saa er P. Knudsen forandret. Saa farer han ud af sin statistiske Faarehud, og det levende Ord flyder ham let over Læben. Han glemmer Tallene, gaar løs med rammende Ord og giver Modstanderne Raat for Usødet. Og saa vækker han livligt og oprigtigt Bifald.

— — Det vilde være Synd at kalde P. Knudsen en Samfundsomvælter. Han er det skikkeligste og respektableste Menneske, Solen har skinnet paa, han ønsker for Alvor intet som helst væltet. Han har skabt sig en god Stilling, der ganske vist er forbundet med et besværligt Arbejde, men som ogsaa tilfredsstiller hans Ærgærrighed, det er hans Ønske, at han maa bevare sin Stilling og saa forøvrigt leve i Fred. Det offenlige Spektakel keder ham utroligt, han be-

tragter det som et Hoveriarbejde, der *skal* udføres. Han siger derfor ikke et Ord, naar han ej just staar paa Talerstolen. Han er en ret utilgængelig, tavs og gnaven Mand i sit Privatliv. Under en Diskurs, der føres i en Dagligstue, sidder han tavs og ser paa de Andre med de Ord i Blikket: Hvor gider I dog snakke saa ivrigt her, hvor der ikke er en Forsamling at snakke til —?

P. Knudsen er en flittig Mand. Denne tilfredse og lykkelige socialistiske Familiefader ynder bedst at sidde hjemme i sin elegante Lejlighed i Nansensgade, fordybet i sine danske eller tyske Socialistskrifter, i sine Tabeller og Beregninger, og han gaar kun ud til Møderne, fordi det er hans Pligt at gøre det.

Det er en Mand, hvis hele Fremtræden ej er egnet til at vække Maassernes Begejstring. Men han æres i Partiet som en dygtig og paalidelig Socialdemokrat, og med Respekt nævner Socialisterne denne Mands Navn, selv om der ikke er nogen som helst begejstret Glæde over ham.

J. Jensen.

Hvad er det dog for et Slid at holde Styr paa de Arbejdere, som man selv har vakt til socialdemokratisk Liv! Dette Udraab har sikkert lydt fra mangen Folkefører og Arbejderleder, naar han med Ængstelse har set sin Gærning bære Frugter, som han ikke har tænkt sig. Han rejser Lidenskaben i en Samfundsklasse — og inden han har set sig om, er Lidenskaben langt ud over de Grænser, han selv har sat. Saa følger han enten med, og han beholder sin Stilling som Leder, eller han gør Modstand, og han bliver trampet ned.

Naturligvis er det besværligst med *Arbejderne.* De er saa umiddelbare. De tænker saa enkelt. De lader saa let Vreden og Harmen løbe af med sig, de tager Agitationens store Ord og Trusler altfor bogstaveligt, med de folkelige Smig-

reriers Dagblads-Fraser som Grundlag tiltror de sig større Magt, end de har, og de er som Følge heraf uimodtagelige for Fornuftslutninger. Føler de sig forurettede, da ser de absolut kun Sagen fra én Side, de magter ikke at veje Mulighederne, at bedømme Chancerne, de fordrer kun den formentlige Uret hævnet, og de er blinde for, at en Hævnkamp maaske kan blive langt farligere for dem selv end for dem, mod hvem Kampen er rettet.

En Aften kommer de socialistiske Arbejdere i et Fag hjem fra Fabrikerne eller Værkstederne, i høj Grad ophidsede over en Lønnedsættelse, en Overordnets Optræden, et nyt Arbejdsreglement el. lign. Gennem Samtaler under Maaltiderne, paa Hjemvejen, i Knejperne, vokser Vreden, den giver sig offenligt Udtryk i en journalistisk tillavet Udskældning i *Social-Demokraten*, og en skønne Dag indvarsles de vrede Folk til en Generalforsamling for at drøfte Spørgsmaalet.

Paa Generalforsamlingen møder saa de københavnske Fagforeningers Overpræsident, Maler *J. Jensen*.

Det er en middelhøj, skikkeligt udseende Borgermand, med rødligt Fuldskæg og et mildt,

venligt Ansigt, der under et vindende Smil gemmer en stor Fond af medfødt Snuhed og Behændighed.

J. Jensen har langsomt kæmpet sig frem til en mægtig Plads i Socialdemokratiet. Rejsende Agitator, Folketingskandidat paa forskellige Steder, Journalist ved *Social-Demokraten*, Overformand for Fagforeningerne — det er hans Løbebane.

Det er J. Jensen, der har med Strejkevæsnets ondartede Socialisme at gøre — og det er paa dette Omraade, han viser sin største Indflydelse.

Og man kan sige om J. Jensen: Gik det efter *hans* Hoved, saa fik Arbejderne indrømmet alle de Lønfordringer, som de stiller, hvis det kunde lade sig gøre uden Strejk — men saa erklærede de heller aldrig Strejk, uden at Chancerne for Sejr var som 99 mod 1.

Men de vrede Fagforeningsfolk, der møder paa den ekstraordinære Generalforsamling, er vanskelige at styre. Salen genlyder af Klager og forbitrede Beskyldninger mod de fordømte Arbejdsherrer; al den misforstaaede og ufordøjede Socialisme, der findes i de urolige Hoveder, kommer op; de mest forsorne af Fagforeningens

Individider farer op paa Talerstolen og slaar i Bordet og forsikrer, at nu skal Arbejdernes Fjender knuses, og ingen Forlig og ingen Eftergivenhed, nu maa det være forbi, nu skal Arbejderne vise, at de vil ikke taale alt, hvad der bydes dem af det Kleresi, der ruger over Guldsækkene og lever højt af Arbejdernes trælsomme Slid!

Hvad der kan siges i en saadan Forsamling —!

Og de hidsige og de stortalende har Bifaldet for sig, og Bifaldsrusen gjør dem blot endnu vildere. De skikkelige og fredsommelige er kede over det hele, medens Urostifterne, Radikalerne, larmer sig op til Herredømmet.

Under saadanne Omstændigheder er det ikke udelt fornøjeligt at være Socialismens Overpræsident.

Men J. Jensen er Manden. Han har en Ævne, som vistnok ingen anden har i tilsvarende Grad: han kan snakke Folk til Tavshed. Det er ingen Sag at snakke, men Jensen snakker med Forstand. Og naar han med sin godmodige og ustandselige Snaksomhed har faaet Ro i Salen, saa tager han fat med en Veltalenhed, der gør Virkning. Saa taler han til Hjærte og Forstand, saa taler han

indtrængende og formanende, han er ikke bange for at skænde, han har saa megen Avtoritet og saa meget Mod, at han kan sige: »Er I splitter-gale, at I vil have Strejk *nu*, hvor I kun kan være sikre paa én Ting, nemlig paa Nederlag? . . .« Det er slemme Ting, der skal siges, naar der fra Ledernes Side skal gaas frem mod en opdukkende Strejk. Det maa naturligvis indrømmes, at de kære Arbejderes Fordringer er billige og retfærdige, men det skal med overbevisende og indtrængende Ord, med Tal og Sammenligninger gøres dem begribeligt, at det gaar sandt for Dyden ikke altid til her i Verden, som Præsten og *Social-Demokraten* præker. Med andre Ord: Paa en saadan privat Generalforsamling maa den rene og usminkede Sandhed frem, om den saa skal frem mellem Ribbenene. Naar det gælder om at afværge en dum Strejk, som kan komme til at koste Partiet Tusender og atter Tusender, og som for lange Tider kan virke ødelæggende og lammende paa Organisationen, saa maa intet Middel lades uforsøgt.

Og J. Jensen er en Mand, der forstaar at male Fanden paa Væggen. Sulten og Elendigheden i Arbejderhjemmene, de i Forvejen halv-

tømte Strejkekasser, de daarlige Tider, Umuligheden af at holde ud mere end en ganske kort Tid, fuldstændigt Nederlag som den visse Udgang paa Strejken — med største Virtuositet bringer J. Jensen disse Forestillinger og Argumenter i Marken.

Saa ender Mødet med, at der nedsættes et Udvalg, der skal forhandle med Arbejdsgiverne. J. Jensen er Udvalgets selvskrevne Formand.

Og overfor Arbeidsgiverne optræder atter J. Jensen som den Mand, der maler Fanden paa Væggen. Men nu har Sagen rigtignok faaet et andet Udseende. Indtrængende og med Overbevisningens Varme udvikler J. Jensen, hvilken Ulykke en Strejk paa Aarets bedste Tid vil være for Arbejdsgiverne, hvilke store Fordele de vil have af at være imødekommende. Og han opruller et glimrende Billede af den vidtforgrenede Organisation, der staar parat til at hjælpe, af de overfyldte Strejkekasser og af de øvrige store Hjælpemidler. Og han glemmer ikke med Tal og Sammenligninger at godtgøre, at Arbejderne vil kunne holde ud i lange Tider.

Saa ender det gærne med Indrømmelser fra

begge Sider og Overenskomst og Arbejdets Genoptagelse.

— — — Man vil af det foranstaaende have faaet Indtryk af J. Jensen som en klog, en snu, en behændig Mænd. Indtrykket er rigtigt — J. Jensen er alle Dele. Han er tillige en dygtig Agitator, en snild og vindende Foredragsholder, der altid véd at sige *det*, som paa ethvert Sted gør bedst Virkning. Paa en københavnsk Talerstol er han Radikaleren og Samfundsstormeren — staar han ude i Landet overfor en uvillig Forsamling, optræder han derimod som den moderate og besindige Socialdemokrat, som den rolige og jævne Udviklings Ven.

Han er en flittig Mand, der med Iver sætter sig ind i Sagerne. Hans Personlighed er vindende, elskværdig og besnærende. De Modstandere, han kommer i Berøring med, gaar fra ham i hovedrystende Forbavselse over, at en Socialist kan besidde saa tiltalende personlige Egenskaber.

I Partiet er han afholdt som ingen anden.

Alt i alt er han en af de *farligste* Socialdemokrater herhjemme. Det er ikke Skraalerne og Frasemagerne, der bærer den revolutionære

Arbejderbevægelse og gør den til en Magt i Samfundet — det er de Mænd, der som J. Jensen med Snille og Behændighed skaffer de socialdemokratiske Læresætninger Udbredelse og fæstner de faglige Organisationer — det er saadanne Mænd, der gør det revolutionære Arbejderparti til en virkelig Magt i Samfundet.

V. Holst.

Ude i Socialdemokratisk Forbunds Kontor i Rømersgade 22 sidder der en Mand og ryger Fredspiben og studerer socialdemokratiske Skrifter. Han sidder i et lille skummelt Værelse ud til den mørke Gade. Stuen er formørket af den Hoben socialistiske Pjecer og Aviser, der er udstillede i Vinduet. Inde i Stuen er der en almindelig Butiksdisk, op over hvilken hæver sig en høj Reol med Protokoller, Bøger og Aviser. Mellem Disken og Reolen sidder Manden. Om Dagen forstyrres hans Fred kun sjældent. Ensom sidder han i det mørke Kontorværelse Dagen lang, mens Regnen driver ned ad Husvæggene eller Taagen favner Gaden eller Solen sender smaa nysgærrige Straaler ind gennem Socialistpjecerne og over det brunmalede Gulv.

Manden er Pianofortearbejder *V. Holst.*

Det er en anden Mand end *P. Holm.* Han er jævn høj, med et stort, sort Overskæg, et tungsindigt, lidet intelligent Ansigt, over hvis mørke Pande et vældigt ravnsort, nu noget graasprængt Haar bølger. Han er altid yderst tarvelig klædt.

V. Holst er Fortepianoarbejder. Indtil for tre—fire Aar siden stod han paa et Værksted, hvor han var ene Mand. Det gik som et Sagn i Byen, at denne Mester, der kun havde én Mand paa sin Værkstedsskude, var den eneste Fortepianofabrikant, der gad have P. Holst i sit Brød, og sikkert er det ogsaa, at han ikke paa det Værksted kunde virke som Agitator for de socialistiske Idéers Udbredelse, hvilket han ikke undlod paa de Værksteder, hvor der var flere til Stede. Han skildres af Arbejdsgivere og Kammerater indenfor Faget som en duelig, men højst upaalidelig Arbejder. Naar han havde noget socialistisk at bestille, brød han sig Pokker om Værkstedet. Saa rejste han ud, agiterede, holdt Foredrag og gjorde Larm.

Under den voldsomme konstitutionelle Konflikt var det, han kom op. Hans Navn fløj i disse bevægede Tider fra Værkstedets kvalme Luft

ud i Befolkningen. Fra Landsby til Landsby i Jylland og paa Sjælland, fra Købstad til Købstad, fra Kro til Kro rejste han, og hans Vej betegnedes med Processer og kriminelle Sagsanlæg, og hans Rejseliv afsluttedes med et langvarigt Ophold i Fængslet paa Kristianshavn.

Saa havde han tjent sine Sporer i Partiet. Saa fik han sit Brød af det. Efter Festmaaltider til Ære for den socialdemokratiske Martyr anbragtes han i Bestillingen som Socialdemokratisk Forbunds Forretningsfører.

V. Holst er *Socialist* lige til Haarrødderne. Han er Fanatiker ud til Fingerspidserne. Der er ikke en Trævl paa hans Krop, som ikke er gennemsyret af socialistisk Fanatisme. Og han er den voldsomste i at bruge Mund blandt sine ellers ikke lidet mundrappe Kolleger.

Hans Udtryksmaade er de grove Udskældninger. Tyveknægte og Røvere tordner han tænderskærende ud mod Ministeriet. Bandit og Slyngel falder ham overfor Modstanderne lige saa let paa Tungen, som Goddag og Godaften falder os andre over Læben, naar vi møder en god Ven. Modstanderne er i hans Øjne enten noget foragteligt

Krapyl eller en Bunke Idioter, der lader sig trække ved Næsen. Han siger det — og han tror det.

Som Agitator er han udholdende. »Jeg bliver kun hæs,« udtalte han en Gang, »naar jeg i længere Tid ikke har holdt noget Foredrag.« Hos andre Mennesker indfinder Hæsheden sig snarest paa Grund af den megen Talen. — Holst har aldrig befundet sig saa vel som den Dag, da han kom hjem fra en Tourné, der havde varet fjorten Dage og omfattet tyve Møder med Foredrag af V. Holst og paafølgende Diskussion.

V. Holst er Socialdemokratiets rasende Mand, og Raseriet mod dette elendige Samfund udgør en god Del af hans eget Jeg. Han skummer af Had, han dirrer af forbitret Galskab, naar han staar paa Talerstolen, og hans Foredrag er lige kogende, lige rasende, hvad enten han holder dem til en Forsamling paa tusend eller blot tyve Mand, eller han holder dem for den ene Mand, med hvem han taler over et Glas Øl.

Han er Fanatiker, ikke synderlig begavet, ikke udrustet med Førerens store Egenskaber, men blindt troende. De socialdemokratiske Læresætninger ejer ingen ømmere Tilbeder end denne Mand. Tal med ham! Lige meget hvor, han vil

paa staaende Fod, uden at blinke, uden et Sekund at tvivle om, at det, han siger, er Slutstenen paa al Visdom, fortælle Dem, at Udviklingen fører lige lukt ind i den socialistiske Stat, at det varer ikke mange Aar, inden Socialisterne har Flertal i Rigsdagen, og ikke mange Aartier, inden den socialistiske Stat er gennemført hjemme og ude. Han sér kun Teorierne, de praktiske Uoverkommeligheder eksisterer ikke for ham. Hans Hjærne rummer end ikke Tilløbet til en begyndende Tvivl!

Han er en sand Troende, en fuldblods socialdemokratisk Idealist. Ingen Skuffelse slaar ham ned. Livet kan gaa hen over alle hans Idéer, Virkeligheden kan Gang efter Gang slaa hans socialistiske Teorier sønder og sammen — han vil med et Skuldertræk gaa fra Livet og Virkeligheden over til den næste Teori paa Dagsordenen. Han kan intet lære, thi han tror sig for Alvor udlært. Han er som det Barn, der standser ved Enden af en blind Gade og tror sig ved Verdens Ende. Han er standset i Socialismens blinde Gade, og han nærer ingen Tvivl om, at her hører Verden op.

Stod hans Begavelse i Forhold til den Fana-

tismens Nidkærhed, han sidder inde med, besad han foruden sin blinde Tro tillige de store blændende Egenskaber, der betinger den store Fører, da vilde han være en farligere Mand, end han er. Viljen til at sprede Socialismen ud over Landet, til at gennemsyre alle Fattiges Sind og Hjærter med Had og Misfornøjelse mod dette Samfund — Viljen har han. Evnen brister det til dels paa. V. Holst er en ansét Mand i sit Parti, men hans Navn vil dog altid komme til at staa i anden Række. Der er et mildt Skær af Latterlighed over denne evindelige Prædikant, der i sin altid uforandrede tunge Alvorsfuldhed bliver trættende og kedsommelig for dem, der kommer i daglig Berøring med ham. Tavs og stille sidder de lange Dage igennem denne melankolske Socialdemokrat ude i det mørke Hummer i Rømersgade 22. Dybere og dybere spinder han sig ind i det socialistiske Edderkoppevæv. Han kommer aldrig ud af det.

A. C. Meyer.

Det er en af Socialdemokratiets Journalister. Han er desuden en af dets mest populære Talere.

Det er en ganske ung Mand. Det ungdommelige Mongol-Ansigt er omgivet af en sort Haarbusk, og de store blaa Øjne lyser saa tungtmelankolsk fra den spinkle Skikkelse, at man kommer til at synes om ham, efter at man først har smilet ad hans noget trekantede Væsen.

Han er Journalist. Allerede derfor er det mærkeligt, at han er en af Socialismens offenlige Personligheder. Bladfolk bliver hurtigt skeptiske. Journalistikens daglige Slid gør det hurtigt af med sin Mand. Et Menneske, der i flere Aar har drevet Journalistik og trods dette bevaret sin Ungdoms Idealer, er et mærkeligt Fænomen.

A. C. Meyer er et mærkeligt Fænomen. Han er dobbelt. Paa Talerstolen er han den noget

forsorne Kjøbenhavner. Hans Vid er noget lavt anlagt, men det gør Lykke; hans Brandere er ikke valgte med kræsen Smag, men de er kjøbenhavnske og vækker Latter. Sin store Popularitet som socialdemokratisk Foredragsholder kan han tilskrive det, at han taler, som en jævn Kjøbenhavner gør det, lidt onskabsfuldt, lidt gemytligt, en Smule vittigt. Naar derfor *P. Holm* eller *P. Knudsen* maa nøjes med pligtskyldigt Bifald for deres udmærkede Alvorsord, saa samler der sig en larmende, en oprigtig, fra Hjærtet kommende, kjøbenhavnsk Bifaldsstorm omkring A. C. Meyer, naar han forlader Tribunen i Rømersgade eller paa Fælleden.

Dette er A. C. Meyer paa Talerstolen. Men hermed er Karakteristiken ikke udtømt.

Han er den mærkeligste Socialdemokrat. Er det ikke de kødelige Lysters ubundne Tilfredsstillelse, Nydelsessygens frække Evangelium, der prækes i Socialismens Lærebog? Man er godt undskyldt, i Fald man tror det, thi man læser det hver Dag paa Tryk. Og maaske er det sandt. Men i saa Fald er A. C. Meyer ikke Socialist.

Han er Totalafholdsmand. Haand i Haand med *Herman Trier* arbejder han i alle humane

Formaals gode Tjeneste, og aldrig er de mere fanatiske, end naar Drikkespørgsmaalet staar paa Dagsordenen. De har stiftet en Forening paa dette Spørgsmaal, de har udgivet Pjecer om Totalafholdenheden og skrevet Bladartikler om den. Naar man ser bort fra, at ingen af d'Herrer bruger religiøse Argumenter i deres Agitation, kunde man godt slaa dem i Hartkorn med de ganske ordinære Totalafholds-Prædikanter, der render Landet rundt med hele den totalafholdne Literatur paa Ryggen og med lange Foredrag bag Tændernes Gærde.

Denne unge Socialist skiller sig da i et væsenligt Punkt fra den gode gamle, noget forsorne Stamme af Socialister, for hvem det socialistiske Væsen staar i nær Forbindelse med Diskussionen i den meget duftende Ølknejpe.

A. C. Meyer er alle de skikkelige humane Ideers Ven og Beskytter. Fredssag og Kvindesag, Skolebørns - Bespisning og Godgørenhed fanger ham ind til et stort, agtværdigt Slid.

Navnlig Godgørenheden!

Kom Dagen før en stor Helligdag op paa *Social-Demokratens* Kontor! Nede i Portgangen

vrimler det af Mænd og Koner, de sidder paa Trappegangene, de staar op ad Væggene, de presser sig sammen i en tæt, ynkværdig Klynge paa første Sal foran Kontordørene.

Det er et mindre hyggeligt Syn. Man ser paa disse Mennesker, og man fornemmer med Gru, at der i denne By findes en Fattigdommens trøstesløse Elendighed og Usseldom, som ingen Alderdomslov vil formaa at jage ud af de stinkende Smaagaders Baggaarde. Se disse Gubber, tandløse, mimrende, med det tynde Haar og det uredte Skæg hængende i Tjavser ned over Ansigtet, se dem, krumryggede, med udslukt Glød i de rødrandede, rindende Øjne, se dem slæbe sig tungt, hostende og hivende, op ad Trapperne — og De vil paa én Gang føle Medynk og Afsky! Eller se disse Koner, der dækkes af Snavs og Pjalter, og som snakkende halvt højt med sig selv trisser vaklende, holdende sig fast ved Gelænderet, op ad Trapperne for at faa Hjælp af — A. C. Meyer.

Thi det Spørgsmaal, der er paa Alles Læber, er det Samme: Er A. C. Meyer hjemme? Kan jeg ikke komme til at tale med A. C. Meyer?

Og saa aabner den unge Socialist Døren. Hans lidende, tungsindige Ansigt viser sig, hans store Øjne ser bedrøvet ud i Flokken, og tyve, tredive Hænder strækkes bedende ud mod ham.

Selvfølgeligt gaar de fleste uhjulpne bort. Naar en Del har faaet, maa Resten gaa. Men ikke et eneste af de ulykkelige Mennesker, der gaar skuffet bort, nærer Tvivl om, at naar A. C. Meyer ikke har hjulpet, saa er Grunden alene den, at han har ikke *kunnet*.

Smukkere Roes kan ikke gives Manden. Og skulde det ikke siges, fordi denne Mand nu en Gang er Socialdemokrat?

Naar man kender A. C. Meyer fra hans beskedent skjulte Virksomhed blandt de dybest sunkne Proletarer, denne By ejer, vil man være tilbøjelig til at klage: Ak, hvad hjælper disse Draaber Olje i det Elendighedernes Hav, der skjuler sig i de Kjøbenhavnske Baggaarde? Hvor skønt vilde det ikke være, hvis Socialismens Utopier lod sig indføre i Livet, og alle Nødlidende kunde blive hjulpne!

Den gode Borger klager dog ikke over Umuligheden af at skabe rent og blankt Velvære i

Baggaardenes Smudsdynger. Han yder selv, hvad han kan, og han glæder sig over hver Skærv, der ydes de Elendige — og kommer saa end Skærven fra en af de Herrer, der hører hjemme i Rømersgade!

Socialismen paa Landet.

Der er foruden de store Partiledere en hel Række Mænd, som indtager mere eller mindre indflydelsesrige Stillinger i den danske Socialisme. Om dem alle kan det siges, at de tager særdeles virksom Del i Udbredelsen af de socialistiske Læresætninger. Og medens de Mænd, som vi hidtil har beskæftiget os med, væsenligst har virket i Kjøbenhavn, saa finder vi her nogle af de Socialistførere, der har hejst den røde Fane ude i Landet og derved virket hen til den store politiske Strømkæntring, Sammenslutningen mellem Højre og en Del af Venstre, der er en Følge af Gaardmandsstandens Frygt for at faa Socialismen alt for tæt paa Livet.

Ganske kjøbenhavnsk er *Chr. Hørdum*, Folketingsmanden for Kristianshavn. Hans Betydning i Partiet er ej ringe, dog staar den ikke i For-

hold til den buldrende og noget hovmodige Optræden, der er ham særegen. Han er Frasens Mand og Helt, og Frasens Hulhed indgyder ham aldrig Væmmelse, hvilket derimod ofte er Tilfældet med hans Publikum. Han er en af de Socialister, der altid er højtidelige, altid bevæger sig paa Kothurnen, aldrig lér. Han er ubegribende overfor al Modsigelse, uimodtagelig for en god Vittighed, uforstaaende overfor en ædruelig Oplysning.

Landstingsmand *C. C. Andersen* er en skikkelig Slider, en ret beskeden og flink Mand, han taler behageligt, virker stilfærdigt og gør et ganske elskværdigt Indtryk.

Hurop, en Smedesvend, der efterhaanden har arbejdet sig op til stor Indflydelse og Anseelse i Partiet, er mulig et af dettes dygtigste Medlemmer. Han er ubetinget en af Partiets bedste Talere. Han taler klart og forstaaeligt og uden at bruge de mange, ofte misforstaaede Fremmedord, som skæmmer de fleste Socialistføreres Foredrag, og som hidrører fra Socialismens udenlandske Oprindelse. Hurop er en sand folkelig Taler. Han er desuden en dygtig og energisk Leder af Smedenes Fagorganisation.

Harald Jensen er den jydske Socialismes Fader. Han er en noget trættende Foredragsholder, der med Forkærlighed dvæler ved Maskinernes fordærvelige Indflydelse paa Arbejdsvilkaarene. Han taler som en Præst, men bag de slæbende Ord luer en voldsom Fanatisme. Han har rejst Socialistbevægelsen i Jylland sammen med *Marott*, en afskediget Underofficér, der fra sit Militærliv har medbragt en stærk Kommandostemme og en vidtstrakt Øvelse i Brugen af Kraftytringer. Forøvrigt er han en lidet betydende Personlighed. En anden jydsk Medarbejder i Socialismen er *P. Sabroe*, oprindelig kjøbenhavnsk Skomagersvend, nu Redaktør af et jysk Arbejderblad. Han er en af Partiets værste Skraalere, der ved alle Lejligheder træder op og med den dristigste Uforknythed giver Belæring fra sig om de vanskeligste og betydningsfuldeste Problemer. Mangel paa Selvkritik er det eneste, der kan undskylde ham, ellers kunde man føle Indignation over, at han blandt Jyllands fattige og uvidende Arbejdere øver Indflydelse, hvilket han sikkert gør.

For Kuriositetens Skyld nævner vi endelig *P. Sundbo*, Redaktør af Socialistbladet i Aarhus.

Det er en forhenværende grundtvigiansk Højskolelærer, der har forladt Odin og Thor og ovenpaa den nordiske Kraftbespisning givet sig i Lag med Socialismens mere moderne Levemaade. Maaske gjorde han det nærmest af Misstemning over, at hans grundtvigianske Meningsfæller ikke tilstrækkelig paaskønnede hans Virksomhed, skønt denne øvedes baade i bunden og ubunden Stil. Lidt efter lidt gled han over i Socialismen, og nu sidder han bænket i Aarhus, hvor han redigerer Socialistbladet, mens Chefen, Harald Jensen, er i Folketinget.

Socialismen har endnu flere ledende Mænd ude i Landet, Folk, hvis Navne endnu ikke er komne udenfor de Kredse, i hvilke deres Virksomhed falder — vi nævner saaledes Maskinist *Mortensen* i Aalborg, der sikkert er en habil Mand i Partiet. Det kan ikke nægtes, at Repræsentanterne for den landlige Socialisme paa ingen Maade tør sammenlignes med de kjøbenhavnske Ledere. Om man imidlertid skal tillægge dette nogen Betydning, er et Spørgsmaal. Det kan ikke være andet, end at Socialismen paa Landet ogsaa vil finde sine Mænd. Hidtil har Bevægelsens Centrum været Rømersgade. Mændene her-

indefra har med Raad og Daad understøttet Meningsfællerne ude i Provinserne, og disse har trofast lagt sig i Selen og ikke skyet nogen Anstrængelse, naar der var Brug for dem ved Oprettelsen af Foreninger, ved Rejsningen af nye socialdemokratiske Blade, ved Afholdelse af Møder eller ved Støtte i Strejkekamp. Men naar først Bevægelsen er kommen i fuld Gang, vil den nok finde sine Ledere, som uden det kjøbenhavnske Partis Hjælp fører Sagen videre. Langsomt, men sikkert, trænger de socialistiske Begreber om Samfundsordningen ind i de lave Hytter, i Landbostandens og Landboarbejdernes fattige Hjem. Selv om man vil se ganske nøgternt paa Bevægelsen, maa man indrømme, at Gaardmandsstandens Frygt for, hvad Fremtiden vil bringe, er ikke saa helt uden Grund. Det kan maaske blive besværligt nok at være Landmand, naar Aanden fra Rømersgade har grebet Landbefolkningen.

Arbejderne.

Ser man paa de danske Socialistførere som Helhed, faar man det Indtryk: det er jævnt begavede, elsværdige, flinke Folk, ofte fanatisk blinde, ofte tomt buldrende og hovmodige.

Saaledes sér d'Herrer ud, naar man har sin Viden fra personligt Kendskab. Vi véd alle, at de tager sig ganske anderledes ud, naar Bekendtskabet udelukkende er naaet gennem de politiske Avisers Skildringer.

Og Arbejderne selv? Om *dem* gælder noget nær det samme.

Arbejdsgiverne rejser stærke Bebrejdelser mod Socialismen, fordi den ødelægger Arbejderne, gør dem dovne, utilfredse, opsætsige. Det er vel forstaaeligt, at disse Bebrejdelser fremkommer, paa en Tid, hvor Lidenskaben er oppe, hvor modstridende Retninger brydes, og hvor de hidtil tavst

arbejdende lavere Samfundsklasser giver sig til at snakke med i det offenlige Liv — paa en saadan Tid er der intet mærkværdigt i, at en saa revolutionær og ugudelig Bevægelse som den socialistiske faar Skyld for adskillig Daarligdom blandt Arbejderne.

De bliver dovne! Det siger man om enhver Samfundsklasse, i hvilken der bliver nyt aandeligt Liv og Røre. Man har beskyldt de *Hellige* for Dovenskab: de rendte paa Bønnemøder i Steden for at passe deres Bedrift. Man har sagt om Venstrebønderne: de tænke ikke paa andet end politisk Rummel og forsømte derfor deres personlige Interesser. Man sagde om Højskolebevægelsen: de unge Mennesker gaar og driver paa Højskolerne, og naar de kommer hjem igen paa deres Gaard, gider de ikke bestille noget.

Saadanne Anskuelser faar Kurs i de Kredse, mod hvem den ene eller den anden Bevægelse er rettet, og de næres og støttes af Aviserne.

Naar en Sjover har været uartig mod en Dame, eller et Bybud gjort Spektakler over knebent tilmaalte Drikkepenge, forbarmer adskillige Folk sig over Tidens Ugudelighed og lægger Skylden paa Socialismen.

Nærmere Kendskab til det virkelige Livs virkelige Mennesker vil berigtige disse vrange Anskuelser. Der findes Arbejdere i alle de politiske Partier, ikke mindst i Højrepartiets. Følger man deres Færd, vil man snart opdage, at Skraalere og Drukkenboldte og Dovenkroppe findes der blandt Højre-Arbejderne saavel som blandt de socialistiske. Det er Hip som Hap. Men det er heller ikke derpaa det kommer an.

Sandheden om de socialistiske Arbejdere er den, at de er de dygtigste Arbejdere i deres Fag, de er de flittigste og derfor de mest velstaaende. Kommer man i en Socialistforsamling her i Byen, og man ikke er helt blind, vil man straks sé, at *det* kan ikke være Arbejderstandens Bundfald. Det er tværtimod Arbejderstandens Kærne, der samler sig under den røde Fane.

Og det véd jo enhver: i Kjøbenhavn er hveranden Haandværker og Arbejder Socialist. Troer man, at vor Industri og vort Haandværk vilde staa paa et saa højt Standpunkt, som det faktisk gør, hvis Socialisterne var nogle elendige Makkere og Dovenkroppe? Man kan blandt de største Industrivirksomheder her i Kjøbenhavn undersøge dem, der leverer de smukkeste Ting,

og man vil finde, at det er de mest fanatiske Socialister, der tilvirker dem.

Og det er netop dette, der gør Socialismen til den Fare for Samfundet, som den er. Hvis det var en Flok sammenrottet Pøbel, der stod om de røde Faner, saa var det ikke saa slemt. Men det er en dygtig og ikke ringe oplyst Arbejderstand. Socialismens Modstandere kan ikke gøre sig selv nogen værre Bjørnetjeneste, end at lukke Øjnene for denne Kendsgerning.

Socialismen og Literaturen.

Under Valghandlingen i Lyngby den 5. Januar blev der fra Valgtribunen rettet Spørgsmaal til Maler *Jensen* om, hvorledes det vilde gaa med *Landbruget*, naar den socialistiske Stat blev gennemført.

Der kan næppe være Tvivl om, at dette Spørgsmaal er af største Interesse for Lyngbykredsens Beboere.

En ædruelig Betragtning af Sagen vil dog mulig snart bringe os til den Anskuelse, at det vil vel i den socialistiske Stat gaa Landbruget omtrent lige som Handelen og Industrien og de andre Erhværvsgrene. Det vil enten gaa galt eller godt — de fleste er vel tilbøjelige til at antage, at det vil gaa galt. Men at Landbruget som i gamle Dage har været drevet ved Fællesdrift, skulde egne sig i mindre Grad for Socialis-

men end de andre Næringsveje, det er en Fordom, der er meget udbredt, men som vistnok er ganske urigtig.

Men hvorledes vil det gaa *Literaturen?* Det siges og skrives jævnligt, at Socialismen vil kvæle alt sandt Frihedsliv, at den socialistiske Stats stramme Embedsmandsformer vil blive en Spændetrøje for alle frie aandelige Rørelser.

En Antydning af, hvad Socialismen vil bringe over Literaturen, opnaaes ikke gennem en mere eller mindre solid Umaling af de Former, under hvilke Statsstyrelsen efter de socialistiske Princippers Udfoldelse i det praktiske Liv skal foregaa. Modstandere af Socialismen benytter gærne det Fif at konstruere en Stat efter de socialistiske Principer og bagefter vise, hvor elendigt alting vil blive i denne Stat. Paa den Maade har man naturligvis let Spil overfor Socialismen — man er selv Defensor og selv Aktor, og enhver kan da begribe, at tilsidst gaar Aktor af med Sejren.

Nej — da er det ulige hensigstmæssigere at undersøge den Stilling, som Socialdemokraterne indtager til Literaturens Frembringelser. En saadan Undersøgelse frembyder for Danmarks Vedkommende adskilligt af Interesse.

I Tyskland — det mindst literære Land og det mest øldrikkende — er der ganske naturligt i den socialistiske Bevægelse ikke en eneste Tanke tilovers for Literaturen. Den literære Føde, der bydes de tyske Socialister, er i alle Henseender gyselig. Socialistbladenes Romanføljeton'er er de gode gamle Helte- og Skurkeromaner i socialdemokratisk Festskrud. Arbejderne i disse Romaner er ædle og ulykkelige, Kapitalisterne skurkagtige og glade, og kun Sult og Nød bringer Proletariatets oprindelig uskyldshvide Døtre ind i Prostitutionens Elendighed, medens Aristokratiets Børn med Dydsmasken for Ansigtet boltrer sig i forbudte Vellystigheder. Det er Tendensromaner og ikke andet. De har intet at bestille med Kunst, de ligger fjærnt fra den Partihensyn uvedkommende Sandhedsforsken.

Den danske Socialisme i sin nuværende Skikkelse er direkte indført fra Tyskland. Lassalles og Marx's Lærebøger er den danske Socialismes videnskabelige Grundvold.

Men vi gør da den Iagttagelse, at saa snart Socialismen kommer ind i dette literære Land, faar den i enkelte af Førernes Haand et literært Anstrøg. Der er i Socialismen herhjemme to

Retninger: de ægte Germanere, der i det ydre har nogen Lighed med de mest gammeldags Grundtvigianere, og hos hvem Bulderet og de fede og forsorne Slagord og den absolute Fordømmelse er staaende Punkter paa Dagsordenen — og de literært interesserede og dannede, dem, der beskæftiger sig med Forfattere som Nietzsche, Huysman, Zola, Baudelaire, Georg Brandes, dem, der søger dybere ned end Agitatoren for at finde Aarsagerne til Samfundets Brøst.

Germanerne er herhjemme repræsenterede af Mænd som P. Holm, Chr. Hørdum, P. Knudsen og J. Jensen.

De Literære findes i *Social-Demokratens* Redaktion: Wiinblad, A. C. Meyer og et Par andre Journalister, hvis Navne skjuler sig bag kendte Mærker under Bladets Literaturartikler.

Germanerne kommer længst ned i Proletariatet. Deres Angreb paa Samfundet er iklædt Former, der gør dem forstaaelige for den mest uvidende Arbejder. Det største Drog véd fra sin Bibel, at mange Mennesker er onde og stygge, og naar Hørdum fortæller ham, at Arbejderne har det ondt, fordi Kapitalisterne er haardhjærtede og pengegridske og arbejderfjendske, saa er det noget

han begriber paa staaende Fod, og han raaber: Det er svært hørt!

Den anden Retning i Socialismen derimod staar ganske naturligt udenfor den daglige Agitation og det folkelige Spektakel paa Møderne, hvor Sandheden skal udleveres i al sin simple Raahed. Den anden Retnings Argumentation er lidt mere indviklet. Aarhundreders gradvise Udvikling springes over af de grovkornede Folketalere, der skal fange Bifald og Indignation og Tilhængere. Det er vanskeligt at gøre Arbejderne begribeligt, at Modstanden mod deres Krav har sin historiske Berettigelse — og i Agitationen er det ogsaa ganske overflødigt at gøre noget for denne Begribelse. Arbejderne behøver kun at se Medaljens ene Side. Arbejderne skal kun lære at spørge: Er det ikke uretfærdigt, at vi, som slider haardest, skal have lille Løn og daarlig Mad og Udsigt til at ende vore Dage paa Fattiggaarden? At de nuværende Samfundstilstande er et naturnødvendigt Produkt af Fortiden — det har Arbejderne ondt ved at forstaa — og hvorfor skal de forstaa det?

Den Dag i Dag arbejder de to Retninger indenfor Socialismen herhjemme sammen — men

hvor længe vil de gøre det? Sikkert kun en stakket Tid endnu. Saa kommer det til et Opgør. Og hvilken Retning der saa falder — det kan der næppe være Tvivl om.

De Stærke sejre. De grove og enkelt tænkende Naturer overmander de Intelligente, hvis aandelige Overlegenhed ikke byder dem nogen Beskyttelse. Den grove og plumpe Socialisme, i hvis Øjne Poesi og Videnskab er noget underligt Pedanteri, noget aristokratisk smagende Væsen, den gaar af med Sejren, fordi den griber Masserne og forstaaes af dem.

Gør Socialisterne en Gang Oprør og stormer Bagerbutikerne, saa vil de heller ikke skaane Videnskabsmandens Celle, men knuse de videnskabelige Apparater og brænde de uerstattelige Manuskripter med samme gode Samvittighed som den, hvormed de vil sætte Bagernes Brødbeholdninger til Livs.

Socialismen og — Jyderne.

Udfaldet af Folketingsvalget i Kongens Lyngby den 5. Januar var en drøj Skuffelse for det kjøbenhavnske Socialdemokrati. Det er vel næppe sandt, men det *kunde* være sandt, hvad der fortælles om Hr. Maler Jensen, at han, da han hørte Udfaldet og Stemmetallet, udbrød: Gid Fanden havde Lyngbyanerne! Vi kender Hr. Jensen saa intimt, at vi kan forsikre, han har næppe brugt disse lige saa hjærtelige som kraftige Ord til at udmale den Forbitrelse, han følte over det spildte Agitationsarbejde, men naturligt havde det været, om han paa en saa afgørende Maade havde udtrykt sin Vrede mod en Valgkreds, der ej i højere Grad var modtagelig for socialdemokratisk Paavirkning.

Men Valget derude bør være Socialdemokraterne et Varsel. Det er ikke paa Sjælland, at

Socialismen vil tage Fart blandt Landboernes Proletariat. I store Dele af Sjælland bestaar dette Proletariat af Fæstehusmænd, hvem det er Socialdemokraterne vanskelig at komme paa Livet. Selv om de store Godsejere og Herremænd aldrig tænkte at øve Valgtryk — det faktiske Afhængighedsforhold, hvori de fattige Fæstebønder staar til Godsejerne, er dog for sig alene tilstrækkeligt til en Stemmegivning, der imødekommer Godsforvalterens Ønsker. Og i Nordsjælland, hvor der er en udbredt, uafhængig og ret velhavende Bondestand, har Socialismen endnu mindre Chancer for at vinde frem. I disse Egne har Højre sine bedste Kredse, og man skal se langt ud i Fremtiden for at tænke sig socialistiske Valgsejre dér.

Fyn — et rigt, velnæret Land med tilfredse og lykkelige Beboere, ringe Fattigdom — er lige saa haabløs for Socialismen.

Nej — det er i ***Jylland***, de danske Socialdemokrater faar deres bedste Virkefelt. De jyske Landarbejdere er endnu fattigere end deres sjællandske Kolleger, men ogsaa uafhængigere, de lever af eget Slid, deres møjsomme Liv leves ikke paa en Godsherres Naade, i smaa lave Hytter over Heden kæmper en talrig, en fattig, en rigt

barneforsynet, en nøjsom levende og strængt arbejdende Befolkning en sejg, ensom Kamp for Tilværelsens daglige Fedtebrød og Osteskorper. Og denne Befolkning er det, der lader sig vinde af Socialismen.

Det jyske Socialdemokrati er i stærk og stadig Vækst. Det har sin Rigsdagsmand og sin meget udbredte Presse — i alt fire, fem Blade. Næppe en Uge gaar hen, uden at der i en eller anden ussel Landsby dannes en socialdemokratisk Forening. Ikke en Søndag faar Solen Lov at gaa ned over Heden, uden at der rundt om i Skolestuer og lave, tilrøgede Husmandsstuer afholdes socialdemokratiske Møder.

Den jyske Socialisme er et Øjebliks nærmere Betragtning værd. Den har sit ejendommelige, sit jyske Præg. De socialdemokratiske Førere, der har en fin Næse, og som med Forstand lægger sig efter netop at tale det Sprog, der kan antages at vinde Forstaaelse og gøre Lykke i den Befolkning, til hvilken der tales — de har læmpet sig efter Forholdene, de særlige jyske Forhold, og naar man hører en socialdemokratisk Taler i en jysk Husmandsstue, er han ikke til at kende igen,

hvis man forhen har hørt ham producere sig i Rømersgade.

Socialismen i Jylland bliver nemlig en Art Religion. De fleste jyske Socialister er fuldt troende Folk, en Del af dem er Totalafholdsmænd, i de smaa socialistiske Husmandshjem ser man Kristusbilledet paa den ene og Kong Kristian den Niendes Portræt paa den anden Side af Lasalles eller Marx's Kontrafej. Og vé den Socialistfører, der under et Besøg i et saadant Hjem tillader sig en overlegen Bemærkning om disse usocialistiske Billeder! Den mest nidkære Religiøsitet og de loyaleste Følelser overfor Kongehuset forstaar de jyske Landarbejdere at forbinde med deres socialdemokratiske Anskuelser. Paa jyske Arbejdermøder sættes af og til Spørgsmaalet ***Republik eller Kongedømme*** —? under Debat, og man ser da de ivrigste Socialister forsvare Kongedømmet som den Regeringsform, under hvilken den socialistiske Stat vil have de bedste Chancer for en lykkelig Gennemførelse. Og Førerne, der er saa kloge som Mennesker og ikke gør Ophævelser over den Slags Bagateller — de siger: Den socialistiske Stat kan trives under enhver frisindet Statsforfatning!

Jydernes Socialisme er da af en egen Art. Det hænger sammen med dette Folkefærds hele ensomme Levevis, med dets Opdragelse, dets Traditioner. De Jyder, der har antaget den socialistiske Religion, er mere fanatiske Socialister, end nogen kjøbenhavnsk Rabaldersocialist er det — men de er det paa deres egen Maade.

Det er vel værd at lægge Mærke hertil. Thi vil man gøre sig klart, hvor farlig Socialismen i Virkeligheden er, kan man ikke gøre bedre end at studere de Midler, som Førerne benytter for at uddanne de fattige Folk til lydige Redskaber i deres Hænder. De benytter alle Fif — og hvem vil bebrejde dem dette? Vilde man ikke med Rette sige, at de Førere var uduelige, som stødte en stor og mægtig Landbefolkning fra sig ved at give deres Agitation et fritænkersk, et illoyalt Præg? Selvfølgelig.

Thi det, hvorom det gælder for de socialdemokratiske Førere, er at faa Tag i Befolkningen — lidt efter lidt drejes der saa ud mod det yderste Venstre, og lidt efter lidt skifter en fra Begyndelsen af uskyldigt udseende socialistisk-sekterisk Bevægelse Kulør. Derfor tager de jyske Socialistførere Fornuften fangen, naar de er blandt deres

ejendommelige Meningsfæller paa den jyske Hede — uden at smile deltager de med samme Iver i Sangen om »Arbejde, Liv eller Død« og i Salmen om et Barn i Betlehem. Og derfor bruger de i deres Agitation med særlig Iver det nye Testamentes Ord om Arbejderen, der er sin Løn værd, og Beretningen om Kristus, hvem Statens Myndigheder gjorde til Gjenstand for politisk Forfølgelse, skønt han kun stræbte at skabe bedre Kaar for den fattige og lidende Menneskehed.

Og den jyske Landarbejder gaar hjem fra Møderne med Sindet festlig og socialistisk stemt. Under de lange Dages drøje og strænge Arbejde synger det for hans Øren — i hans Hjærne arbejder de velforberedte Ord om Magthavernes Tyranni, om Kapitalismens brutale Overgreb, om Kristus som den store guddommelige Socialdemokrat, om Maskinernes fordærvelige Indflydelse, om nye sociale Tilstande med Frihed, Lighed og Broderskab. Og den fattige Arbejder, for hvem saa mange af Aarets Timer er tilovers til ensom Grublen, han spinder sig fastere og fastere ind i de mest elementære af de socialdemokratiske Læresætninger.

Overalt i Jylland udfoldes der en kraftig socialdemokratisk Agitation. Kloge og energiske Folk rundt i Provinserne er blevne grebne af de socialistiske Lærdomme, og sammen med de fra Byerne udsendte *Professionals* kæmper de den gode Strid for Socialismens Udbredelse. De kan gøre det med godt Mod. I Jylland har Socialismen Chancer. Og har den jyske Socialisme end for Øjeblikket et ejendommeligt, et uskyldigt Præg — den vil i sin Tid komme til at gøre god Tjeneste i de mere drevne Revolutionsmænds Hænder.

Socialismen og — Børsen.

Det er intet intimt Forhold, der bestaar mellem de to — Børsen og Socialismen.

Børsens Mænd, der som Regel kun kender lidet til de Forhold, Arbejderne lever under, og som ikke kender Arbejdernes Førere uden gennem de politiske Dagblades ensidige Skildringer, betragter da nærmest Socialismens Mænd som en Art sociale Kvaksalvere eller Mirakelmænd, der ved behændigt Markskrigeri trækker de uvidende og lettroende Masser sammen om den Lægevogn, fra hvilken der falbydes noget mærkeligt Heksefedt og andet umuligt Kram, der udgives som ufejlbare Midler mod Samfundets Brøst og Vunder.

Denne Opfattelse er ganske vist ensidig og uretfærdig. Men at det *er* noget saadant, der af Børsfolk tænkes om Socialismen (naar der over-

hovedet bliver Tid til at tænke paa sligt) — derom kan der næppe være Tvivl.

Børsen véd naturligvis godt, at den er Genstand for Socialismens Had. Er ikke Børsen at regne som Toppen paa det kapitalistiske Udbyttersamfunds Kransekage?

Og nu Arbejderne — ? De har kun dunkle Anelser om, hvad det i Grunden er, der foregaar paa Børsen, men saa meget véd de dog, at det er noget slemt. De véd, hvad deres Presse fortæller dem i Ny og Næ om hæslige Børsspekulationer, der i Løbet af en Time ruinerer Tusender af Mennesker, knuser Hjærters Slag, ødelægger Familierne, splitter Hjemmene, bringer Revolverne til at knalde i de Ulykkeliges Hænder, sender Folk i Fængsel, spreder Sorg og Jammer, Nød og Elendighed viden om. De véd, at Børsen er et moderne Sodoma og Gomorrha, som endnu ingen socialdemokratisk Ildregn har fortæret, men som vil sprænges i Luften, naar engang den sociale Revolution træder aktivt op og giver Plads for en ny Samfundsorden uden Penge og uden Spekulation.

. . . Denne Opfattelse af Børsen er unægtelig også noget ensidig! Men at den i fortrinlig Grad

næres i Arbejderkredse, derom kan der ej være Tvivl.

Selvfølgelig er Socialismens Foregangsmænd ikke dummere end andre Mennesker — snarere er det Modsatte Tilfældet. De véd nok, hvad Børsen er. Men det ligger jo i Sagens Natur, at Arbejderne skal hade Børsen. Hvorledes kan det være andet —? Det er da ikke mere end rimeligt, at den socialdemokratiske Presse med Iver virker for Udbredelsen af formaalstjenlige Forestillinger om Børsen . . .

. . . som et hæsligt Sted, hvor koldt beregnende Egoister gaar omkring og ser paa hverandre med onde, skulende Øjne, kun tænkende paa dette ene: hvordan det lader sig gøre hurtigst muligt at tjene den størst mulige Kapital, tjene den uden Hensyn til, om den skal koste Venners Hjerteblod, Kvinders Graad, Børns Sult eller Familiefædres Død . . . et afskyeligt Sted, hvor Spekulationen i saa højt Maal er gaaet Folk i Blodet, at alle naturlige, menneskelige Følelser for det Gode og Skønne er bortblæste . . . et Sted, hvor Spillelidenskabens, Pengebegærlighedens og Havesygens onde Aander frit driver deres djævelske Spil . . .

De, der udarbejder saadanne Skildringer, er

ikke uvidende om, hvad Børsen er. Vi har sét Folk slaa Hænderne sammen i oprørt Forbavselse over, hvilket dumt Tøjeri og hvilke rent forkerte Billeder der paa socialdemokratisk Tryk kan bringes af Tilstande og Forhold i de øvre Samfundslag. Disse Skildringer virker nærmest lattervækkende paa os ved deres Uhyrligheder. Og dog er de mindst af alt latterlige. De bliver nemlig troet. De er skrevet for et bestemt Publikum. Forfatteren kender sine Læsere, han véd paa en Prik, hvor naive de er, han véd nøjagtigt, hvor vidt han tør gaa, og er han ellers en habil Mand i sit Fag, gør han sig aldrig skyldig i noget, om hvilken hans Læsere vil sige: det er Overdrivelse.

Socialismen alle Lande over naaer en Gang saa vidt i Udbredelse og Magtstilling, at den naturligen bliver søgt af andre end de Folk, der med ærlig og fanatisk Overbevisning kæmper og bringer Ofre for Læresætningernes Udbredelse, og som troer paa deres praktiske Gennemførlighed. Ethvert Parti bliver en Gang saa stort og rigt, at det frister andre end Fanatikeren og den ærligt Troende til at tilbyde det sin Tjeneste, at det frister Folk, der ikke har nogen som helst Sympati for Sagen, men som paa en eller anden Maade

er komne paa tværs af Livet, og som derfor med Glæde griber Lejligheden til at skaffe sig en fast Ansættelse i et Parti, der i hvert Fald er tiltalende i den Forstand, at det kan byde noget solidt, og i den Forstand, at det ikke spørger om — Fortiden. Ad denne Bagtrappevej faar Socialismen sin *Børsmand.* Maaske en Mand, der er kommen lidt galt af Sted med et Par Veksler, maaske en flotlevende Fyr, der ej har kunnet klare sig med den magre Kontorist-Gage, en Bankier- eller Veksellerer-Forretning har kunnet yde ham, og som derfor har maattet forlade den i Utide og noget mere trekantet end ønskeligt, maaske med Straffeloven truende i Hælene paa sig. Saa dumper han ned i Socialismen, og hans første Opgave bliver da den at give Arbejderne de rette socialdemokratiske Begreber om Børsen.

Han kender Børsen og Livet og Menneskene. Han er ikke den Idealets Mand, som man ofte træffer paa i Socialismen og forbavses over — den Mand, der lever i en anden end den virkelige Verden, i en Verden af Læresætninger, Fantasier, Samfundsutopier. Tværtimod! Den socialdemokratiske Børsmand har netop sin Eksistensberettigelse i Partiet derved, at han kender Mennesker

og Forhold i det Samfund, han skal gaa løs mod. Han kender sine Folk, fra Børsen, fra Kontorerne, fra Gaden, fra Teatrene, fra Familien. Han har levet med i den daglige Sladder, og han er kapabel og villig til at »afsløre« den første den bedste, der har gjort sig fortjent til en socialdemokratisk Overhaling. Er der intet at »afsløre« — nuvel, det vil næppe bringe ham i Forlegenhed. I de store Byer er Sladderen ikke kræsen, men meget opfindsom.

Saadan er den socialdemokratiske Børsmand — det Medlem i Partiet, der bestemmer den store Arbejderbefolknings Syn paa Børsen. Ethvert Parti har sine Parasiter, enhver Presse sine Vinkelskrivere, og ingen vil bebrejde Socialismen Verden over, at den har *sine*. Det er i sin gode Orden. Men det kan være sundt at vide det — at vide, at Arbejderstanden opdrages til at nære grundigt Had til Børsen. Der er vel de Steder i Verden, hvor dette kan blive af mere alvorlig Betydning, end man vil være tilbøjelig til at tro — Steder, hvor den vrede socialdemokratiske Befolkning under en revolutionær Batalje vil sprænge Børsen i Luften, efter at den folkelige Sult først er bleven stillet med et velment Besøg i Bagerbutikerne.

Her hjemme er der vel næppe nogen Fare! Men selv om der ingen Sandsynlighed er for, at Kristian den Fjerdes røde Bygning med det svenske Slangespir skal blive væltet om af Pustet fra Rømersgade — er det dog ikke uden Betydning, at Børsens Mænd lærer at kende de Følelser, der paa Grundlag af socialdemokratisk Bearbejdelse næres mod dem i Folkedybet.

Socialismens Bekæmpelse.

Der gaar et reaktionært Pust gennem Verden. Luften er mættet af den mest trangbrystede Reaktion. Militarismens mørke sabelklirrende Tidsalder afslutter med en voldsom Tilbageskridtets Forfølgelseskamp, der indledes under Raabet: Socialismens Bekæmpelse.

Vi har alle været Socialister. Der har været en Tid, i vor grønneste Ungdom, hvor det har flimret for vore Øjne med de revolutionære Begrebers Fakkellys, hvor vi har sunget og jublet for Frihed og Lighed og ned med Tyrannerne og væk med de gamle Fordomme, der spærrer Vejen for Fremskridtets store Kamphær! Da har vore Øjne lyst af fanatisk Jubel, og vi har været parate til den mest revolutionære Stordaad, naar vi efter hidsig Diskurs har rejst os og følt os ophedede af lutter indre Ild og Revolution. Da har vore

Hjærter glødet af Harme og Had. Da har hver Nerve i os dirret af Begejstring og Stolthed, naar vi har sét de røde Faner udfolde sig og flagre i Vinden, og overmodigt har vi sunget med i Sangen om Arbejde, Liv eller Død, og vore Hjærter har banket i Takt med den simple, jævne Arbejdsmand med de barkede Næver og de troskyldige Øjne i det skæggede Ansigt. Lykkelige Dage! Stolte Timer! Vor Ungdoms skønneste!

Vi har alle været Socialister og Revolutionære — i hvert Fald alle vi, som duer noget, alle vi, som der er noget Hold i, hvilke Skavanker og Dumheder vi ellers kan rende gennem Livet med. Det er kun de rene Dødbidere, der opvokser i Slutningen af det nittende Aarhundrede uden at fange en Gnist af Revolutionens Ild. Vi har været Socialister og været med til alle de Galskaber, som man bagefter halvt fortryder, halvt med længselsfuldt Vemod skuer tilbage paa.

Men vi glemmer det saa hastigt. Et Aar eller to — og vi er skudte ud i det praktiske Liv med alle dets Gøremaal, og Socialismen er som en mørk Baggrund, den vi kun lejlighedsvis stirrer ind i, og nu med helt andre Øjne, end da vi var ganske grønunge. Vi er ude af Socialismen, og

naar vi atter faar med den at gøre, saa kender vi den næppe igen. Saa foragter vi Ungdommens Drømme, saa ser vi med Haan paa de fantastiske Billeder, som i sejsten Aars Alderen henrev os til Begejstring, og saa er der for adskillige af os ikke noget i Vejen for at sympatisere med den mest ondartede og brutale Forfølgelse mod de Mænd, som vi i sin Tid tilbad.

Saa lyder Raabet for vore Øren: Bekæmp Socialismen, denne skændige Lære, der undergraver Religionen og Moralen og Familielivet og Samfundets vise Indretninger. Saa render Folk i Kirke for at bede Ild og Svovl ned over Socialisterne, saa præker Præster og Degne deres bestilte Ak og Vé over Socialismen og alle dens Gærninger, og saa bliver det pludselig endog for de allerbedste Liberale en god og fin Politik at være med til de mest reaktionære og frihedsfjendske Foranstaltninger, forsaavidt det gælder de fordømte Socialister.

Bekæmpe Socialismen — det var rart at faa at vide, hvorledes denne Bekæmpelse vel egentlig skal gaa for sig. Det begynder med Kamp i Skrift og Tale, og det ender med Fængsel og Straffedomme og Domstolenes Forfølgelse. Og

Erfaringen viser, at begge Kampmaader er lige umulige, saa man maa nok spørge: om ikke den Frase om Socialismens Bekæmpelse er den rene skære Humbug? Hvert Aar sender Landenes Millioner af bekymrede Forældre en Millionstrøm af konfirmerede Børn ud i Verden — hvert Nytaar spyer Værksteder og Fabriker hele Verden over en evig Strøm af unge Haandværksmænd ud i Livets Tummel, og alle disse Mennesker møder Socialismen paa deres Vej, og deres Sind gribes af den, og de slutter sig til den, og den udsaaede Had og Misfornøjelse fæster god og ærlig Rod i dem. Den tætte Fylkning øges med hver Dag, der gaar, den uhyre Skare vokser som en rullende Lavine, og det er ikke en død Masse, det er levende Mennesker, spredte i Værksteder og Fabriker, paa Bygninger og Arbejdspladser. Her er Socialismen! Og den vil man bekæmpe! Nuvel — men hvorledes? En Præst, tilstrækkelig bornért og tilstrækkelig indbildsk, taler i sin politiske Forening eller fra sin Prækestol strængt revsende Ord mod den fordærvelige Lære, der præker Kødets Lyst og Livets Hoffærdighed — og ikke en eneste Socialist faar nogen Sinde at vide, at Hs. Højærværdighed har ladet et udmærket smuktformet antisocialistisk

Foredrag løbe af Stabelen. Eller en flittig Mand udgiver Bog efter Bog, fyldte allesammen med den kraftigste og mest kompetente Socialistbekæmpelse. Bøgerne ere gode — men ikke en eneste Arbejder læser dem, Arbejderne læser deres eget Blad og hører deres egne Talere — de lever et Liv paa Samfundets Bund, kun udsatte for de Paavirkninger, Socialismens Agitatorer besørger. Hvad nytter saa Bekæmpelsen?

Nej, den nytter intet. Naar *von Zedlitz* i den prøjsiske Landdag udtaler sit: Den altfor megen Folkeoplysning driver Befolkningen over i Socialismen — saa er disse Ord kun et Udtryk for det blinde Raseri, der griber Magthaverne ved at sé, at ingensomhelst Foranstaltning formaar at rive det arbejdende Folk ud af de socialistiske Vrangforestillinger. Men tro ikke, at det er muligt at skrue Tidsaanden tilbage i Middelalderens Mørke! Det er Taabelighed, og det er uberettiget Pessimisme at tro, at der er ingen anden Udvej.

En lille Smule godt Humør i Betragtningen af Socialismen vil ikke være at foragte — hvor mørkt man saa end ellers synes, at det ser ud. Med Rette kan man blive betænkelig ved at følge

den Udvikling, der gaar for sig i Folkedybet. Man fristes til at sige: Hvad skal Enden blive? Men selv om man personligt har følt det raa Pust af den Hadets og Skændighedens hæslige Virksomhed i offenlig Forhandling, der er fulgt med Socialismen, bør man ikke tabe Humøret, men bevare den usvigelige Tro paa, at Udskejelsen og Usselheden nok løber Linen ud uden at gøre større Fortræd end den, der række over den Tid, i hvilken den øves. Og med denne Tro som Grundlag tør man dristig sige sig løs fra den modsatte Sides Udskejelser — Forfølgelsen, Aandstvangen, Samvittighedsfrihedens og Ytringsfrihedens brutale Underkuelse — og anbefale en anden og bedre Socialistbekæmpelse — en Bekæmpelse paa praktiske Omraader. Ved en saadan Bekæmpelse, der er besværlig og utaknemlig, kan der maaske udrettes adskillig Gavn. Ved at fremme god jævn Udvikling, ved oprigtig Imødekommenhed, hvor en saadan lader sig praktisere, og ved en fornuftig Konservatisme, hvor en saadan er fornøden, ved en god Administration og ved folkelig Lovgivning og endelig ved sund og nøgtern Kritik af Socialismens Lærdomme og dens Personer udrettes der adskilligt mere end ved de barbariske Forholds-

regler, som nu ligger og venter paa at jage Socialismen ud af Verden. Disse barbariske Forholdsregler staar ganske vist i højere Kurs i den af Socialismens Virkninger irriterede og fortrædigede Befolknings Øjne. Det har altid været Menneskene kært at se deres politiske Modstandere hængte og flængte, og det vil vedblivende være dem kært, hvor ofte end Erfaringen lærer, at Hængningen og Flængningen er tarvelige Midler i Kampen mod aandelige Rørelser. Der vil altid være villigt lyttende Øren overfor Raabet om Socialismens Bekæmpelse ad Kættervejen, men kun de rene Taaber kan tro, at f. Eks. Arbejderne herhjemme vilde vende sig med Afsky fra det socialistiske Uvæsen, hvis dansk Lov blev saa bestialsk, at det var muligt at sætte saa skikkelige Folk som P. Holm og J. Jensen i Tugthuset for Livstid. Socialismen er det umuligt at bekæmpe, thi Socialismen er ikke af Træ eller Sten; hvor to eller flere Mennesker er samlede i en fattig Baggaardsstue, dér er Socialismen, og den er der uden Hensyn til, om der sidder flere eller færre Socialistagitatorer i Tugthuset. Socialismen kan ikke bekæmpes — lad os være tilfredse, hvis vi kan mildne dens Fremtidsvirkninger blot en lille Smule! *Her*

er Virkeomraadet for dem, der ønsker Socialismens Bekæmpelse sat paa Dagsordenen. Ikke ved at udfordre eller haane Arbejderne og den Bevægelse, der er rejst blandt dem, men ved, saa vidt gørligt, at tage Brodden af de hadefulde Følelser mod Samfundet, der ligger til Grund for Bevægelsen, skal man nu om Dag søge at bekæmpe dette afskyelige Uvæsen . . . Socialismen!

